

בן-ציון דינור

תרמ"ד-תשל"ג (1884-1973)
שלושים שנה למותו

פרופ' בן-ציון דינור נמנה עם חברי
הוועדה המכינה להקמת האקדמיה,
שהתכנסה בפעם הראשונה בינואר 1959.

את קורות החיים כתב בשנת 1958 והן מובאות כאן כלשונו.

פרופסור בן-ציון דינור

קורות חיים

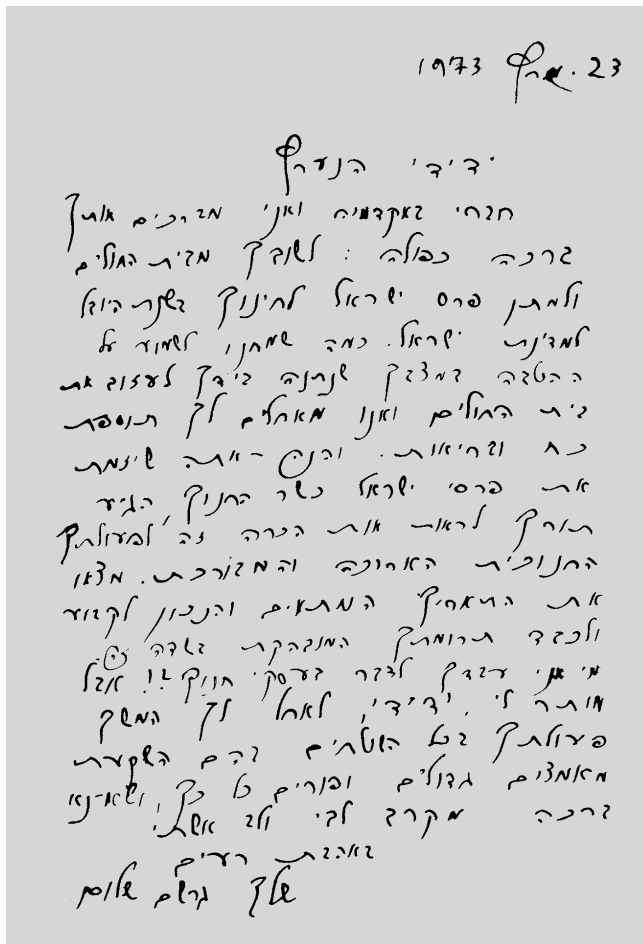
אני, בן ציון דינור (לפנים דינבורג) נולדתי ביום האחרון של חנוכה תרמ"ד (2.1.1884) בעיר חורול (ג'לךמולטבה ברוסיה הקטנה, כלומר באוקריינה שממזרח לדנייפר), להורים מעוטי אמצעים ממשפחת רבנים וחסידים (חב"ד). למדתי בחדר והייתי גולה למקומות תורה באוקריינה, ברוסיה הלבנה ובליטא (טלז, סלובודקה ווילנא). בשנתי ה-17 קבלתם סמיכה לרבנות (בווילנא בשנת 1901). ממורי בישיבות השפיעו עלי ביותר ראש הישיבה בטלז, ר' שמעון שקופ. כשהסתלקתי ממהלך-חיים רבני, עסקתי עד 1914 בחידאה בבתי"ס מטיפוסים שונים (תלמוד-תורה, ו"חדר מתוקן", בת"ס לבנות וכת"ס מקצועי) וניסיתי לעמוד בבחינת הבגרות. אולם מכיון שבשנים 1904-1908 הייתי פעיל בתנועה המהפכנית (הייתי חבר פעיל בתנועה הנועלים היהודית הציונית במפלגה הסוציאליסטית) ולא הייתי "כשר" מבחינת מדיניות, נאלצתי לעזוב את רוסיה. למדתי במקוון למדעי היהדות בבדלין ובאוניברסיטאות ברן וברלין. למדתי בעיקר היסטוריה (תולדות המזרח ותולדות יוון ורומא), פילולוגיה (שמית וקלטית) וגם משפט רומאי, פילוסופיה, פסיכולוגיה וחינוך. ממורי השפיע עלי ביותר אויגן טויבלר (ברלין), שהדריכני אישית בכל לימודי. עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה (1914) חזרתי לרוסיה. ישבתי בימי המהפכה והמלחמה בפטרבורג, בקיוב ובאודיסה. עמדתי בבחינות המלכותיות (בהיסטוריה כללית, החמחות בהיסטוריה עתיקה ובתולדות רוסיה). הוזמנתי להרצות ב"קורסים למדעי המזרח" מיסודו של הברון גינצבורג בפטרבורג (1916) בתולדות ישראל בתקופת הבית השני והתלמוד, והייתי מורה בגימנסיה היהודית בפטרבורג (1916), בבתי מדרש למורים ובאוניברסיטה לעם (בקיוב 1918-1920), באינסטיטוט להשכלה לעם באוניברסיטה של אודיסה (1920/21). בשנים אלה עסקתי בהכנת עבודה מדעית ("הנהלה והנהלה עצמית בפלמחניה מספטימיוס טוורוס עד דיאוקליטיאנוס") מתוך התיעצות עם פרופ' מ. רוטטובצב ובהדרכתו, לשם קבלת תואר מדעי (מגיטטר) מן האוניברסיטה בפטרבורג (פרק מעבודה זו נתפרסם בעברית ב"ספר זכרון לגולאק ולקליין, ירושלים 1940). בשנים ההן פרסמתי מאמרי בקורת על ספרי היסטוריה ושלושה ספרים (בהוצאת חברת מפיצי השכלה, קיוב 1918-1919). הדברים נתפרסמו בעברית באידיש וברוסית. ביולי 1921 יצאתי מרוסיה (בחבורת הסופרים בראשותו של ביאליק) ועליתי ארצה.

קורות חיים

אני, בן ציון דינור (לפנים דינבורג), נולדתי ביום האחרון של חנוכה תרמ"ד (2.1.1884) בעיר חורול (פלך פולטבה ברוסיה הקטנה, כלומר באוקריינה שממזרח לדנייפר), להורים מעוטי אמצעים ממשפחת רבנים וחסידים (חב"ד). למדתי בחדר והייתי גולה למקומות תורה באוקריינה, ברוסיה הלבנה ובליטא (טלז, סלובודקה ווילנא). בשנתי ה-17 קבלתי סמיכה לרבנות (בווילנא בשנת 1901). ממורי בישיבות השפיעו עלי ביותר ראש הישיבה בטלז, ר' שמעון שקופ. כשהסתלקתי ממהלך-חיים רבני, עסקתי עד 1914 בהוראה בבתי"ס מטיפוסים שונים (תלמוד-תורה, ו"חדר מתוקן", בת"ס לבנות ובת"ס מקצועי) וניסיתי לעמוד בבחינת הבגרות. אולם מכיון שבשנים 1904-1908 הייתי פעיל בתנועה המהפכנית (הייתי חבר

הרשימה של פרסומי (עד 1958) מונה כ-500 יחידות (מאז נוספו כ-80 דברים חדשים). רוב פרסומי מוקדשים לתולדות ישראל לכל תקופותיהן: למקרא ודורותיו, לימי המשנה והתלמוד, לימי הביניים, לדורות האחרונים (במיוחד לתולדות היהודים ברוסיה, לתולדות הזרמים הדתיים והסוציאליים ביהדות). מספר מחקרים הקדשתי לתולדות היהודים בארצם, מימי חורבן ביתר עד ימינו, מעטים בבעיות חינוך וחברה. הספרים (35 לערך) שפרסמתי גם הם מוקדשים לאותן הבעיות. באחדים מהם כונסו מאמרים ומחקרים ("במפנה הדורות", "מפלסי דרך", "ערכים ודרכים"). רוב מחקרי בתולדות ישראל נכתבו בקשר עם ספרי הגדול "תולדות ישראל מסופרות על ידי מקורות ותעודות מראשית ישראל עד ימינו". עד עכשיו הופיעו (במהדורה חדשה, מורחבת ומתוקנת ביסודה) ששה ספרים, בדפוס נמצאים עוד שנים – וכל אלה הם החלק הרביעי מכתב היד של כל הספר שאני עבדתי עליו יותר מחמישים שנה, וממשיך לשקוד על התקנתו להמשך פרסומו.

פרופ' בן ציון דינור זכה בפרס ישראל ביהדות בשנת תשי"ח (1958). ביום העצמאות תשל"ג (1973) – בן 89, כשלושה חודשים לפני מותו – זכה בפרס ישראל בפעם השנייה, והפעם בתחום החינוך.

פעיל בתנועת הפועלים היהודית הצינונית במפלגה הסוציאליסטית) ולא הייתי "כשר" מבחינה מדינית, נאלצתי לעזוב את רוסיה. למדתי במכון למדעי היהדות בברלין ובאוניברסיטאות ברן וברלין. למדתי בעיקר היסטוריה (תולדות המזרח ותולדות יון ורומא), פילולוגיה (שמית וקלסית) וגם משפט רומאי, פילוסופיה, פסיכולוגיה וחינוך. ממורי השפיע עלי ביותר אויגן טויבלר (ברלין), שהדריכני אישית בכל לימודי. עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה (1914) חזרתי לרוסיה. ישבתי בימי המהפכה והמלחמה בפטרוגרד, בקיוב ובאודסה. עמדתי בבחינות המלכותיות (בהיסטוריה כללית, התמחות בהיסטוריה עתיקה ובתולדות רוסיה). הוזמנתי להרצות ב"קורסים למדעי המזרח" מיסודו של הברון גינצבורג בפטרוגרד (1916) בתולדות ישראל בתקופת הבית השני והתלמוד, והייתי מורה בגימנסיה היהודית בפטרוגרד (1916), בבתי מדרש למורים ובאוניברסיטה לעם (בקיוב 1918-1920), באינסטיטוט להשכלה לעם באוניברסיטה של אודסה (1920/21). בשנים אלה עסקתי בהכנת עבודה מדעית ("הנהלה והנהלה עצמית בפלשתינה מספטימיוס סוורוס עד דיאוקליטיאנוס") מתוך התיעצות עם פרופ' מ. רוסטובצב ובהדרכתו, לשם קבלת תואר מדעי (מגיסטר) מן האוניברסיטה בפטרוגרד (פרק מעבודה זו נתפרסם בעברית ב"ספר זכרון לגולאק ולקליין, ירושלים 1940). בשנים ההן פרסמתי מאמרי בקורת על ספרי היסטוריה ושלוש ספרים (בהוצאת חברת מפיצי השכלה, קיוב 1918-1919). הדברים נתפרסמו בעברית באידיש וברוסית. ביולי 1921 יצאתי מרוסיה (בחבורת הסופרים בראשותו של ביאליק) ועליתי ארצה.

עם עלייתי הוזמנתי כמורה לתולדות ישראל, לתנ"ך ולספרות עברית לבית המדרש למורים בהנהלתו של דוד ילין ז"ל, כעבור שנתיים – לחבר ההנהלה, ואחר פרישתו של דוד ילין לגימלאות – למנהל. בשנת תרצ"ו (1936) הוזמנתי לאוניברסיטה העברית כמרצה בתולדות ישראל (היסטוריה חדשה) ובשנת 1947 הועליתי לפרופ' מן המניין. בשנת 1952 פרשתי מעבודת הוראה.

הייתי פעיל בתחומי תרבות ומדע: ביוזמי הקמת "בית ספר גבוה למדעי היהדות" בפטרוגרד ע"י חברת "מפיצי השכלה" (פרסמתי מאמר ברוסית שתורגם לעברית), בהקמת הוועדה לפרסום המקורות היהודיים לתולדות אוקראינה וישובה היהודי ע"י האקדמיה האוקראינית, ביסודה של החברה ההיסטורית הישראלית (קודם החברה להיסטוריה ואתנוגרפיה בא"י), של הארכיון הכללי לתולדות עם ישראל, בהוצאת המאספים "ציון" והרבעון ההיסטורי "ציון", שעם עורכיו אני נמנה כל הזמן, ביוזמי המאספים "שיבת ציון" ובעורכיהם, ביוזמי הרבעון הביבליוגרפי "קריית ספר" ומפעלי כנוס של "מוסד ביאליק" והקמת "יד ושם". עם הקמת המדינה נבחרתי כחבר הכנסת הראשונה ובימי הכנסת השניה (1951-1955) הייתי חבר הממשלה כשר החינוך והתרבות. האוניברסיטה העברית, הסמינר התיאולוגי בניו-יורק וה"היברו יוניון קולג" בסינסינטי כבדוני בתואר "ד"ר לפילוסופיה", ועם ייסודה של האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים מוניתי כאחד מחבריה.

